

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 13009

Tarih : 29.07.2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında Diyarbakır ili Lice ilçesi Abalı Mahallesi sınırlarında bulunan Bırkleyn Mağarası'nın birinci derece doğal sit alanı olarak ilan edilmesine dair Kanun Teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Serhat Eren
Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Çevre
Esas Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Tarih: 29-8-2025	Esas No: 2/3243

T B M M KANUNLAR VE KARARLAR BSK. LİĞİ
29 Temmuz 2025
Numara:

T B M M GENEL SEKRETERANLIK
29 Temmuz 2025
No: 1673671

GENEL GEREKÇE

Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Abalı Mahallesi sınırlarında yer alan Bırkleyn Mağarası, yalnızca bölgenin değil, Mezopotamya ve insanlık tarihinin ortak kültürel ve doğal miraslarından biridir. Antik kaynaklarda “dünyanın bittiği ve ölümsüzlük suyunun aktığı yer” olarak tanımlanan mağara, Dicle Nehri'nin doğu kollarından Dibni Çayı'nın yer altına girip tekrar yüzeye çıktığı eşsiz bir karstik oluşumdur.

M.Ö. 1114–1076 yıllarında hüküm süren Asur Kralı Tiglat-Pileser ve M.Ö. 858–824 yıllarında hüküm süren III. Salmanassar tarafından Bırkleyn'de bırakılan kabartmalar ve çivi yazılı kitabeler, bu alanı sadece doğal değil, aynı zamanda arkeolojik ve tarihi olarak da korunması gereken bir hazine haline getirmiştir. Bu kabartmalar, Mezopotamya'dan Anadolu'ya yapılan seferlerin belgeleri olmasının yanı sıra, dünyanın bilinen en eski mağara rölyefleri arasında kabul edilmektedir.

2004 yılında Münih Üniversitesi'nden Prof. Dr. Andreas Schachner başkanlığındaki bir arkeoloji ekibi tarafından Bırkleyn Mağarası ve çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda, mağaranın Geç Neolitik Çağ'dan bu yana kullanıldığı tespit edilmiş, Asur dönemine ait kabartmaların belgelenmesinin yanı sıra yeni bir mağara yapısının daha keşfedildiği raporlanmıştır. Bu çalışmalar, bölgenin yalnızca doğal değil, arkeolojik açıdan da taşıdığı yüksek değeri bir kez daha ortaya koymuştur.

Bırkleyn, halk arasında İskender-i Zülkarneyn efsanesiyle özdeşleştirilmekte, Kur'an'daki Kehf Suresi'nde geçen anlatılarla ilişkilendirilmekte ve yerel halkın belleğinde kutsal bir mekan olarak yer etmektedir. Aynı zamanda Plinius gibi antik yazarlar tarafından da “yeraltı dünyasına açılan geçit” olarak tanımlanmıştır.

Mağaranın içinde ve çevresinde bulunan doğal su kaynakları, flora ve fauna açısından da zengin bir ekosisteme ev sahipliği yapmaktadır. Ancak son yıllarda Karayolları Genel Müdürlüğü 8'inci bölge müdürlüğünce başlatılan “Kalker Ocağı, Mekanik Plent ve Kırma Eleme Tesisi” çalışmaları, mağaranın doğal ve kültürel bütünlüğünü ciddi şekilde tehdit etmektedir. Patlatmalı çalışmalar nedeniyle bölgedeki mera alanları kullanılamaz hale gelmiş, halk mağaranın zarar göreceği endişesiyle birçok kez yetkili mercilere başvuruda bulunmuştur. Diyarbakır Barosu Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu ve yöre halkı tarafından yapılan suç duyuruları ve itirazlara rağmen herhangi bir koruma önlemi alınmamıştır.

Bırkleyn Mağarası, başka bir kentte olsa turizm açısından bir cazibe merkezine dönüştürülebilecek, bölgenin yoksullukla mücadelede önemli bir dayanağı haline gelebilecek potansiyele sahiptir. Bu nedenle yalnızca geçmişin mirasını korumak adına değil, aynı zamanda bölge halkının geleceğine sahip çıkmak adına da bu alanın yasal güvence altına alınması gerekmektedir. Tüm bu nedenlerle, Bırkleyn Mağarası'nın birinci derece doğal sit alanı olarak ilan edilmesi, yalnızca çevresel değil, tarihsel, kültürel ve toplumsal bir sorumluluktur.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1 – Madde ile Diyarbakır ili Lice ilçesi Abalı Mahallesi sınırlarında bulunan Bırkleyn Mağarası'nın 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında birinci derece doğal sit alanı olarak tescil edilmesi amaçlanmaktadır. Böylece mağaranın doğal, kültürel ve arkeolojik bütünlüğü korunmuş olacak, maden ve yapılaşma tehditlerine karşı güvence altına alınacaktır.

MADDE 2 – Yürürlük maddesidir.

MADDE 3 – Yürütme maddesidir.

BIRKLEYN MAĞARASI'NIN DOĞAL SİT ALANI İLAN EDİLMESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 – Diyarbakır ili Lice ilçesi Abalı Mahallesi sınırlarında yer alan Bırkleyn Mağarası, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 7'nci maddesi kapsamında birinci derece doğal sit alanı olarak ilan edilmiştir.

Doğal, kültürel ve arkeolojik mirasın tahribini engellemek, yer altı su yollarını korumak, endemik canlı türlerinin ve ekosistemin zarar görmesini önlemek ve tarihi bütünlüğü sağlamak amacıyla gereken tüm tedbirleri almak, 9. maddesi kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na bağlı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün yetkisindedir.

Alınacak önlemler, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 2 – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.